

)(Kde zařadíme budoucnost

Přesvědčující Kopecký Ondřej

2010-01-07 Autoři: Ondřej Kopecký a Petr Lebeda

Novoroční projevy současných prezidentů bývají spíše střízlivé a popisné, bez hlubokých reflexí a novátorských myšlenek. Obecnost a jednoduchost mnohým vyhovuje a většinou nikoho neurazí. Václav Klaus však letos sáhl k provokativní výzvě, která má ofenzivní náboj, nevykání morální přesvědčivosti a navíc si protiě.

První polovina prezidentova projevu se odehrávala ve starých kolejích. Dozvěděli jsme se, co už jsme všichni věděli – padla vláda, prošli jsme ekonomickou krizí, vyprodukovali jsme méně, tudíž máme méně, čekají nás volby. Druhá byla zajímavější, avšak o to více znepokojivá. V době, kdy svět elity kolika vážným krizím zároveň (finanční a ekonomické, neúspěšným klimatickým jednáním, rozkolísaným cenám potravin, prohlubující se chudobou Afriky atd.) nám prezident oznámil, že našou prioritou by mělo být řešení problémů tady a teď. Co nám tím vzkazuje? A co je na tom zneklidivujícího? Poádek hlavně doma? Ano, ale... Na první pohled možná nic. Bez toho, že si uklidíme příměstské předměstí, se opravdu těžko můžeme sebevětšinou a úrodně zabývat tím, co se humny. Řešením problémů bez prodlení nejen snižujeme a nance na to, že je budeme přesouvat na budoucí generaci a ostatní daňové poplatníky, nýbrž i na to, že je budeme maskovat hledáním zástupných problémů – vnějšího nepřítel. Vždyť jak často se uchylujeme k obviňování imigrantů, Bruselu, expanzivního Ruska a silnější konkurence z domácích nevá? Přítomnost je ovšem těžká politikou a úředníkem připomenout dle pravidla – domácí záležitosti by měly být řešeny tak, aby nekolidy za našimi hranicemi. A to nejen u sousedů, ale hlavně na vzdálených kontinentech. Pomoc potěbným byla vždy imperativem všech civilizovaných společností. Nekodit je ale stejné, ne-li více, dle pravidla jako pomáhat. Ba co víc, pravidlo nekodit by mělo být zásadní součástí každé pomoci. I v České republice jsme ale svádí pokozování těch, kterým se snažíme zároveň pomáhat. Česko sice připravuje systém cirkulární migrace, ale stále využívá odliv mozku ze země, kam poskytuje svou pomoc, resp. rozvojovou spolupráci. Česko se stále podílí na evropském systému dotací pro zemědělské přebytky, který nemá farmáře v zemích, do nichž zároveň paradoxně evropská pomoc. A do země České stále tlačí na razantní otevření trhu i v těch chudších zemích, které na to nejsou ani z části připravené tak, jako byla po Sametové revoluci Česká republika. Zvýšenou koherenci, aili soudržnost, různých resortních – natož společných evropských – politik však podle svého Václav Klaus na mysl nemá. Nepomáhejme daleko? Prezidentova výzva pomáhat, kde to má smysl a kam dohlédneme, je na místě. Avšak douká o tom, že je to většinou nedař od nás, je problematická z úhodu. Úrodná pomoc vyžaduje zodpovědnost, která se většinou neobejde bez určitého dohledu. Na každou pomoc je proto těžká dohlížet, stejně jako na utrácení z každé státní kasy, bez ohledu na to, zda daleko či blízko. Kromě úrodnosti je však neméně dle kritériem pomoci i potěbnost. A právě tady vzdálenost hraje roli. V českých domech, vesnicích a městech jistě najdeme úhodu potěbných. Jejich míra potěbnosti nance na pomoc jsou však těžko srovnatelné se situací většiny domácností, vesnic a měst v subsaharské Africe či jinde v rozvojovém světě. V Česku, ani ve většině Evropy už se neumírá na hlad a nedostatek zdravotní péče. Naopak tu existuje aktivní občanská společnost a stát, které lidem na okraji společnosti nabízí pomocnou ruku. Miliony chudých rodin v Africe či Asii ale přímě sebevětšinou vlastní aktivitě nemohou reálně očekávat pomoc od nikoho jiného než od organizací, kterým někdo na bohatém Severu poskytl peníze na konto. A přesně takovou adresnou a efektivní pomoc konkrétním chudým lidem a komunitám již roky nabízí celá řada českých organizací. Komu vlastně prezident toto poselství – pomáhat nedař od nás – směřuje? Těm občanům, kteří se snaží pomáhat daleko či podporovat nevládní organizace? Tedy občanům, o kterých sociologické výzkumy většinou tvrdí, že jim nejsou lhostejné ani problémy v jejich nejbližším okolí (a naopak)? Není v dobách krize na místě spíše apelovat na zvýšenou solidaritu (až již směr ven či dovnitř), než na zahlednost do vlastních problémů, která spíše než v pomoc blízkým vyústí ve zvýšenou míru sobectví? Je prezidentova výzva rýpnutím do humanitárních a rozvojových organizací, které si část vybraných peněz nechávají na vlastní reálii? O velikosti rozumných administrativních nákladů je těžká hovořit, ale bez určitého administrativního zázemí přímě nemohou fungovat žádné organizace, firmami počinaje, neziskovými organizacemi konče. Jde o kritiku úrodnosti rozvojové pomoci, jak naznačují například jiné prezidentovy texty? Anebo nám tím chce Václav Klaus naznačit, že těch cca 0,13% HND, které ČER vynakládá na rozvojovou spolupráci, nám v příměstném státním rozpočtu ubírá peníze na sociální politiku uvnitř ČER? Až když rezignujeme na rozvojovou spolupráci, bude v ČER méně chudých sousedů či bohatší venkov? Neřeme, co bude za 50 let? S tvrzením, že „budoucnost zařadit už teď a o to jaká bude, rozhoduje to, co uděláme dnes, zítra a v každém dni následujícím“, nelze souhlasit. Je ale příměkvapivé, že prezident tento přístup aplikuje pouze na některé aspekty života a jiné nikoliv, resp. podle zcela jasných klíčů problémů na ty, které se vztahují k blízkým a dle pravidla budoucnosti, a jiné vztahující se ke vzdáleným, a tedy méně dle pravidla budoucnosti.

Proč má být státní dluh politickou prioritou a nerozumná spotřeba fosilních zdrojů nikoliv? Přesouvat na naše dle splácení dluhu za současnou spotřebu není fér. Není ale stejné rozumné, jako snižování monstrózního dluhu, zařadit již s omezováním spotřeby příměstských zdrojů, které jsou konečné, a s vývojem technologií, které je nebudou potěbovat? nespolehat na to, že za 50 let to pak všichni vymyslí budoucí generace? Čím to, že podle prezidenta nám jedno svobodu vrací, zatímco druhé bere? Proč jedno mají řešit politici a úředníci a druhé nikoliv? Omezování uhlíkové spotřeby dává smysl i bez klimatických změn a bez ohledu na ubývající zásoby fosilních paliv. Příměvedeno do

ekonomické a s rukou na srdci: nepotřebujeme dnes spotřebu spjatá s kádrou dalším tunou e CO2 – více cest, více elektřiny a více plastových výrobků – stále menší a menší mezní úžit

V Glopolisu jsme toho názoru, že jsou zde důležité otázky, neřekněta, zda budoucí generace budou věnovat nám dnes – eventuálně – zdroje. Takové otázky za nás nemělyme zodpovědět. Ale máme si odpovědět na to, zda teď a pro nás je realistická spotřeba za kádrou cenu tím spíše mým itkem společenského rozvoje. A zda nízkouhříková a více solidární ekonomika je opravdu synonymem zastavení ekonomického růstu a společenského pokroku.

Nebojme se svatá Ano, – [v životě] nastává stíjí i o jiné věci než o politiku a ekonomiku. Jenže velmi těžké – jinými hodnotami, když i za působení pana prezidenta omezená ekonomická logika a úzkoprsý výklad liberalismu tak silně prorůstá i vztahem k životnímu prostředí a solidaritou s chudými kouty světa. I když je to poněkud banální, je třeba si připomenout, že v dnešním globálním věku není možné odstihnout se od zbytku světa beztráse se – jít heslem bližší kole – než kabát. Je naivní se domnívat, že globální problémy, ať už to změny klimatu a problémy rozvojových zemí jako finanční nestabilita, potravinová krize, pandemie AIDS, ať už požívání politických a ekonomických práv, se nás netýkají. Respektive, že chutí dodají dalším. Dopady globálních problémů nerespektují hranice. Ovlivní život v naší zemi, ať se nám to líbí nebo ne. Z pragmatického pohledu je proto naše ústřední zájmem jejich řešení v našem zájmu. Ale nejde pouze o pragmatismus. Národní identita stojí na sdílených hodnotách, které je ale třeba veřejně deklarovat a praktickým životem naplňovat. Letos jsme oslavili 20 let od pádu komunismu. Považujeme se za svobodnou, demokratickou a vyspělou zemi. Co to znamená? Co by to bylo za svobodu, demokracii a bohatství, pokud nás zbavují zájmu o to, co se děje na opačné straně zeměkoule, ať co máme ohrozit naši budoucnost. Ba naopak naše úspěchy nás zavazují k odpovědnosti. Patříme mezi ty země, které mají možnosti i prostředky, aby se pokoušely globální problémy řešit, ne aby před nimi zavíraly oči. Z historie víme, že společnost, která se zahledí sama do sebe, soustředí na své bolístky, se brzy ocitá na scestí. Rozšíříme českou národní identitu svatá za našimi hranicemi je součástí našeho života. Měli bychom se ho přestat bát. Vnitřní svět není z definice cizího, omezuje. Je to dalším prostor, v němž existujeme, pracujeme, naplňujeme naše sny. To je realita. A je to také naše příležitost. Po nešťastném roce 2009, kdy Česká republika přisobila na mezinárodní scéně značnou rozpačitost, bychom měli o to jasněji dát najevo, že před světem nezavíráme dveře. Konečně, svět otevřen by mohl prokázat vzduch i v české politice, která je plná provinčnosti, krátkozrakosti, postrádá odpovědnost, schopnost naslouchat, a zejména hlubší vizi, kudy se chceme ubírat a jakou roli chceme hrát. Přijměme si proto, aby rok 2010 byl rokem nesobeckosti dovnitř i navenek, odvážných kroků a inspirativních výzev. Nikoli rokem sebestřednosti, jejichž útok, odstiháváním se od problémů, jejichž původ i řešení nás možná přehledně, ale nezbavují nás odpovědnosti. Článek byl publikován také na Aktualne.cz

1) Klaus, Václav, Západ a rozvojový svět in Rozvojové země – Potřebují pomoc, nebo volné trhy? Praha: CEP, sborník textů. 75/2009